



SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 300/2021-22

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla a sudcov Petra Straku (sudca spravodajca) a Martina Vernarského v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] zastúpeného advokátom [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], proti uzneseniu Okresného súdu Senica č. k. 3Pc/8/2017 z 10. februára 2021 takto

rozhodol:

1. Uznesením Okresného súdu Senica v konaní č. k. 3Pc/8/2017 z 10. februára 2021 **bolo porušené** základné právo sťažovateľa na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Uznesenie Okresného súdu Senica č. k. 3Pc/8/2017 z 10. februára 2021 **zrušuje** a vec mu **vracia** na ďalšie konanie.
3. Okresný súd Senica **je povinný** nahradiť sťažovateľovi trovy konania **384,08 eur** a zaplatiť ich právnomu zástupcovi sťažovateľa do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

Odôvodnenie:

I.

1. Ústavný súd uznesením č. k. III. ÚS 300/2021 z 13. mája 2021 prijal na ďalšie konanie v celom rozsahu ústavnú sťažnosť sťažovateľa doručенú ústavnému súdu 14. apríla 2021, v ktorej sa domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Tiež navrhuje zrušiť napadnuté uznesenie a priznať náhradu trov konania.

2. Sťažovateľ podal na okresnom súde návrh na vyporiadanie bezpodielového spoluvlastníctva manželov proti žalovanej [REDAKOVANÉ]. Na účely vyhotovenia znaleckého posudku bola uznesením okresného súdu zo 4. februára 2020 určená znalecká organizácia [REDAKOVANÉ], ktorá za vyhotovenie znaleckého posudku (č. 25/2020 zo 7. októbra 2020) vyúčtovala sumu 4 045,02 eur. Okresný súd napadnutým uznesením priznal znaleckej organizácii znalečné v plnej výške.

3. Podľa názoru sťažovateľa okresný súd priznal znalcovi znalečné v neprimeranej výške (prevyšujúcej skutočnú hodnotu znaleckého úkonu), ktoré v napadnutom uznesení neodôvodnil. Napadnuté uznesenie je podľa neho arbitrárne, nezákonné a nedostatočne odôvodnené. Sťažovateľ tvrdí, že najvýraznejšou položkou vyúčtovania je suma 3 227,04 eur za vypracovanie posudku v rozsahu 243 hod. x 13,28 eur, pričom však z vyčíslenia, z posudku ani z rozhodnutia nevyplýva opodstatnenosť priznania odmeny v rozsahu 243 hodín (t. j. takmer dva mesiace nepretržitej práce 6 hodín denne). Sťažovateľ tiež uviedol, že uznesenie o vyčíslení znalečného bolo vydané sudkyňou, a nie vyšším súdnym úradníkom, čím bolo sťažovateľovi znemožnené podať proti napadnutému uzneseniu opravný prostriedok (sťažnosť). Okrem iného uviedol, že súd uvedené vyčíslenie znalečného sťažovateľovi nepredložil na vyjadrenie.

II.

4. Okresný súd vo svojom vyjadrení uviedol, že 29. mája 2019 bolo žalovanou navrhnuté znalecké dokazovanie na ocenenie hodnoty obchodných podielov v dvoch spoločnostiach ([REDAKOVANÉ] Senica a [REDAKOVANÉ], Senica). Ďalej uviedol, že žalovaná bola vyzvaná na zloženie preddavku vo výške 4 000 eur, ktorý 2. januára 2020 uhradila. Spis bol zaslaný znaleckej organizácii 14. apríla 2020. Okresný súd tvrdí, že predmetom znaleckého dokazovania bolo študovanie viacerých účtovných dokladov, ako aj iných písomností a materiálov, a preto nepovažoval znalečné za neprimerané. Ďalej konštatuje, že znalecká organizácia disponovala niektorými materiálmi k 31. decembru 2015, 2016 a 2017. Tiež konštatuje, že údaj sťažovateľa uvedený v ústavnej sťažnosti, že znalecký posudok znalecká organizácia vypracovala za 5 dní odo dňa doručenia požadovaných dokladov, je nepravdivý.

III.

5. Sťažovateľ nedisponoval proti napadnutému uzneseniu žiadnymi opravnými prostriedkami v rámci všeobecného súdnictva, preto ústavný súd pristúpil v súlade s čl. 127 ods. 1 ústavy k jeho meritórnemu posúdeniu. Z doterajšej judikatúry ústavného súdu vyplýva, že medzi obsahom základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a obsahom práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (II. ÚS 71/97). Z tohto vyplýva, že právne východiská, na základe ktorých ústavný súd preskúmava, či došlo k ich porušeniu, sú vo vzťahu k obom označeným právam v zásade identické (IV. ÚS 147/08, II. ÚS 225/202), a preto ich namietané porušenie možno preskúmavať spoločne.

6. Vychádzajúc z podstaty námietok sťažovateľa, ústavný súd konštatuje, že zásadne nie je oprávnený preskúmavať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie práva s ústavou, prípade medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách (I. ÚS 5/00, I. ÚS 17/01, III. ÚS 391/09).

Ústavný súd nevykladá iné ako ústavné zákony, a preto musí preskúmať len to, či sa tieto zákony nevyložili spôsobom, ktorý je svojvoľný (arbitráry) alebo ústavne neudržateľný pre zjavné pochybenia alebo omyly v posudzovaní obsahu takýchto právnych úprav (II. ÚS 348/08).

7. Podstata základného práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy spočíva v tom, že každý sa môže domáhať ochrany svojich práv na súde. Tomuto oprávneniu zodpovedá povinnosť súdu nezávisle a nestranne vo veci konať tak, aby bola právu, ktorého porušenie sa namieta, poskytnutá ochrana v medziach zákonov, ktoré tento článok ústavy o základnom práve na súdnu ochranu vykonávajú (čl. 46 ods. 4 ústavy v spojení s čl. 51 ústavy).

8. Všeobecný súd by mal vo svojej argumentácii obsiahnutej v odôvodnení svojho rozhodnutia dbať na to, aby premisy zvolené v rozhodnutí, rovnako ako závery, ku ktorým na základe týchto premís dospel, boli pre širšiu právnickú (ale aj laickú) verejnosť prijateľné, racionálne, ale v neposlednom rade aj spravodlivé a presvedčivé. Všeobecný súd musí súčasne vychádzať z toho, že práve tieto súdy majú poskytovať v civilnom súdnom konaní materiálnu ochranu zákonnosti tak, aby bola zabezpečená spravodlivá ochrana práv a oprávnených záujmov účastníkov (napr. IV. ÚS 1/02, II. ÚS 174/04, III. ÚS 117/07, III. ÚS 332/09).

9. Ústavný súd považuje rozhodovanie všeobecného súdu o trovách konania, do konceptu ktorých nevyhnutne zapadá aj znalečné, za integrálnu súčasť civilného procesu. Ústavný súd rozhodnutia o znalečnom preskúma iba celkom výnimočne, a to v prípadoch, ak samotné rozhodnutie všeobecného súdu je takým excesom z požiadaviek kladených na spravodlivý proces alebo ide o také extrémne vybočenie z princípu spravodlivosti, že je spôsobilé zasiahnuť do ústavnoprávnej roviny, a teda i do práv účastníka konania, ktorý podal ústavnému súdu sťažnosť (II. ÚS 37/2021). Po ústavnoprávnej analýze veci ústavný súd dospel k záveru, že o takýto prípad ide aj v posudzovanej veci.

10. Okresný súd priznal znaleckej organizácii znalečné vo výške 4 045,02 eur, ktoré si znalecká organizácia vyúčtovala.

11. Podľa § 3 ods. 2 zákona č. 382/2004 Z. z. o znalcoch, tlmočníkoch a prekladateľoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov výška tarifnej odmeny u znalcov sa určí: (a) časovým spôsobom s prihliadnutím na skutočný počet hodín, ktoré znalec vynaložil na svoju činnosť, (b) podielovým spôsobom z východiskovej hodnoty predmetu úkonu znaleckej činnosti alebo (c) paušálnym spôsobom podľa predmetu úkonu znaleckej činnosti v závislosti od počtu úkonov znaleckej činnosti. Ústavný súd poznamenáva, že v citovanom ustanovení vyhlášky absentuje ustanovenie, ktoré by určovalo presnú cenu za jednotlivý úkon, ako je to napríklad pri vyhláške Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov. Z uvedeného dôvodu je obzvlášť potrebné pri priznaní znaleckého vysporiadať sa v odôvodnení rozhodnutia so skutočným počtom hodín, ktoré znalec vynaložil na svoju činnosť.

12. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti správne poznamenal, že „v prípade priznania hodinovej sadzby by malo byť z obsahu spisu jednoznačne zrejmé, k akému času sa priznaná hodinová sadzba vzťahuje a preto musí byť zrejmý deň a čas účtovaného úkonu“. Z vyjadrenia okresného súdu je zrejmé, že znalecký posudok má celkovo spolu s prílohami 132 strán, pričom samotné vypracovanie znaleckého posudku sa nachádza na stranách 3 až 22 (teda 19 stranách). Sťažovateľ

tiež poznamenal, že len príloha v počte strán 108 tvorí verejne dostupné účtovné závierky, pričom vypracovanie znaleckého posudku má v počte strán 25 len opisný charakter a hodnotiaci má iba na 5 stranách. Ústavný súd dodáva, že časové vypracovanie znaleckého posudku je nepochybné spojené aj s náročnosťou listín. Avšak v prípade sťažovateľa aj napriek tomu, že išlo o oceňovanie obchodných podielov dvoch obchodných spoločností, je deklarovaná výška znalečného pri nepreukázaní skutočného počtu hodín ústavne neudržateľná. Znalecká organizácia vypracovala znalecký posudok v trvaní 6 mesiacov (od 14. apríla 2020 do 12. októbra 2020).

13. Okresný súd v odôvodnení napadnutého uznesenia (bod 11) uvádza, že preskúmal uplatnené znalečné a zistil, že znalecká organizácia si uplatnila hodinovú odmenu a náhradu hotových výdavkov v súlade s vyhláškou, a preto priznal znalecké v takej výške, akú si znalecká organizácia vyúčtovala. Z napadnutého uznesenia vyplýva, že okresný súd sa v odôvodnení nezaoberal skutočným počtom hodín, ktoré znalec vynaložil na vypracovanie znaleckého posudku. Ústavný súd rešpektuje, že v súdnej praxi je zaužívaná „stručnosť“ rozhodnutí o náhrade trov konania, ale vo veci sťažovateľa ide o zjednodušenie a „stručnosť“ na úkor zrozumiteľnosti a jasnosti odôvodnenia napadnutého uznesenia (IV. ÚS 142/2014).

14. Ústavný súd už vyslovil (III. ÚS 220/2018, III. ÚS 148/2021) porušenie základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, keď dospel k záveru, že kontradiktórnosť konania je právny princíp, ktorý sa vzťahuje aj na konanie o výške náhrady trov konania.

15. Z pohľadu ústavného práva ide o prejav nedodržania princípu kontradiktórnosti, ktorý sa prejavuje tým, že sa strane sporu doručí na vyjadrenie aj vyúčtovanie znalečného. V postupe, ktorý predchádzal vydania napadnutého rozhodnutia, tento princíp dodržaný nebol. Okresný súd argument sťažovateľa, že mu vyúčtovanie znaleckej organizácie nebolo doručené, nepoprel. Z už uvedených námietok sťažovateľa je zrejmé, že k vyúčtovaniu mal pritom zásadné výhrady.

16. Ústavný súd k posudzovanej veci sumárne uvádza, že aj napriek procesnej povahe rozhodnutí o priznaní znalečného v určitej výške nie je dôvod venovať tomuto druhu rozhodnutí menšiu pozornosť alebo právnu starostlivosť. Už na prvý pohľad by tak vysoký počet hodín, ktoré vyúčtovala znalecká organizácia, mal implikovať prieskumný záujem všeobecného súdu, keďže dodržiavanie zásad spravodlivého procesu sa nedotýka len merita veci v užšom zmysle slova, ale celého konania ako celku.

17. Z rozhodovacej činnosti ESLP vyplýva, že porušenie práva na prístup k súdu je taktiež v prípade povinnosti zložiť neprimerane vysokú zálohu za vypracovanie znaleckého posudku (porovnaj rozsudok ESLP z 3. marca 2009 vo veci Cibicki proti Poľsku, sťažnosť č. 20482/03). Ústavný súd už vyslovil, že jednou z hlavných funkcií všeobecných súdov je oboznámiť účastníka konania so všetkými dokumentmi a dôkazmi, ktoré môžu ovplyvniť rozhodnutie a poskytnúť mu možnosti sa k nim vyjadriť (IV. ÚS 371/2020).

IV.

18. Z uvedených dôvodov ústavný súd deklaroval porušenie základného práva sťažovateľa na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

19. Ústavný súd priznal sťažovateľovi náhradu trov právneho zastúpenia za 2 úkony právnej služby vykonané v roku 2021 (prevzatie, príprava zastúpenia a podanie ústavnej sťažnosti) v sume dvakrát po 181,17 eur, režijný paušál v sume dvakrát po 10,87 eur. Celková hodnota náhrady trov právneho zastúpenia tak predstavuje sumu 384,08 eur (§ 1 ods. 3, § 11 ods. 3 a § 16 ods. 3 vyhlášky o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 30. septembra 2021

Robert Šorl
predseda senátu